

Na osnovu člana 53 stav 7 Zakona o vazдушnom saobraćaju ("Službeni list CG", broj /12), uz saglasnost Ministarstva saobraćaja i pomorstva, Agencija za civilno vazduhoplovstvo donijela je

PRAVILNIK O PRUŽANJU USLUGA SPASILAČKO-VATROGASNE ZAŠTITE NA AERODROMIMA

I OPŠTE ODREDBE

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se uslovi i način pružanja usluga spasilačko-vatrogasne zaštite na aerodromima za pružanje usluga vazdušnog prevoza, aerodromima za nekomercijalne operacije i letilištima i uslovi u pogledu stručne spreme i stručne osposobljenosti osoblja koje obavlja poslove spasilačko-vatrogasne zaštite.

Član 2

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeće značenje:

- 1) **aerodrom** je određeno područje na zemlji ili vodi, sa objektima, instalacijom i opremom, namijenjeno u potpunosti ili djelimično za kretanje, polijetanje i slijetanje vazduhoplova;
- 2) **letilište** je aerodrom koji se upotrebljava za letenje jedrilica i motornih jedrilica koje ne polijeću samostalno, a čija se upotreba može proširiti i za letenje drugih vrsta vazduhoplova;
- 3) **helidrom** je aerodrom ili određena površina na objektu namijenjena u potpunosti ili djelimično za dolaske, odlaske i kretanje helikoptera;
- 4) **operator aerodroma** je pravno ili fizičko lice koje upravlja aerodromom;
- 5) **događaj koji ugrožava sigurnost** je operativni prekid, nedostatak, greška ili druga vanredna okolnost koja je uticala ili je mogla uticati na sigurnost leta, a nije rezultirala nesrećom ili ozbiljnom nezgodom;
- 6) **manevarska površina** je dio aerodroma, osim platforme, određen za polijetanje, slijetanje ili kretanje vazduhoplova prije polijetanja i nakon slijetanja;
- 7) **nadležna kontrola letenja** je oblasni centar kontrole, prilazna kontrola ili aerodromska kontrola vazdušnog saobraćaja;
- 8) **operativna površina** je dio aerodroma određen za polijetanje slijetanje ili kretanje vazduhoplova, koji se sastoji od manevarske površine i platforme;
- 9) **ozbiljna nezgoda** je nezgoda koja uključuje okolnosti koje ukazuju da je postojala velika vjerovatnoća događanja nesreće, a koja je povezana sa operacijom vazduhoplova i koja se desila, u slučaju vazduhoplova sa posadom, od trenutka kada se neko lice ukrca u vazduhoplov sa namjerom da obavi let do trenutka iskrcavanja svih lica iz vazduhoplova, ili u slučaju bespilotnog vazduhoplova, od trenutka kada je vazduhoplov spreman za pokret u svrhu leta, do trenutka vraćanja vazduhoplova u stanje mirovanja na kraju leta i osnovna pogonska grupa je prestala sa radom;

10) nesreća je događaj u vezi sa operacijom vazduhoplova sa posadom, od trenutka kada se neko lice ukrca u vazduhoplov sa namjerom da obavi let do trenutka iskrcavanja svih lica iz vazduhoplova, ili u slučaju bespilotnog vazduhoplova, od trenutka kada je vazduhoplov spreman za pokret u svrhu leta, do trenutka vraćanja vazduhoplova u stanje mirovanja na kraju leta i osnovna pogonska grupa je prestala sa radom, pri čemu je smrt ili teška tjelesna povreda nastala kao posljedica toga što se lice nalazilo u vazduhoplovu, u direktnom kontaktu sa bilo kojim dijelom vazduhoplova, uključujući i djelove koji su se odvojili od vazduhoplova ili je bilo direktno izložena mlaznom udaru, izuzev ako su povrede nastale zbog prirodnih uzroka, samopovređivanjem ili su ih nanijela druga lica, ili kada su nanesene slijepim putnicima koji se skrivaju izvan područja koje je putnicima i posadi uobičajeno na raspolaganju, ili događaj u kojem je vazduhoplov ili njegova struktura oštećena tako da negativno utiče na strukturalnu snagu, rad ili letne karakteristike vazduhoplova, te su potrebne veće popravke ili zamjena oštećene komponente, osim za oštećenja ili prestanak rada motora koja se odnose samo na jedan motor, uključujući njegov poklopac ili dodatke, odnosno propelere, vrhove krila, antene, davače, davače napadnog ugla, gume, kočnice, točkove, aerodinamičku oplatu, panele, vrata stajnog trapa, vjetrobranska stakla, oplata vazduhoplova, kao što su mala udubljenja ili rupe, ili manja oštećenja lopatica glavnog rotora, repnog rotora, stajnog trapa, kao i događaj u kojem je vazduhoplov nestao ili je potpuno nedostupan;

11) nezgoda je događaj koji nije nesreća, a vezan je za operacije vazduhoplova, koji utiče ili je mogao uticati na sigurnost operacija;

12) platforma je dio aerodroma određen za prihvata i otpremu vazduhoplova, putnika, tereta ili pošte, snabijevanje vazduhoplova gorivom i mazivom i parkiranje i održavanje vazduhoplova;

13) poletno-sletna staza je utvrđena pravougaona površina na zemlji, vodi ili objektu, namijenjena za polijetanje i slijetanje vazduhoplova.

Član 3

Poslovi spasilačko-vatrogasne zaštite su zaštita od požara, gašenje požara i spašavanje putnika, članova posade vazduhoplova, drugih lica i materijalnih dobara u slučaju prinudnog slijetanja, nesreće, ozbiljne nezgode vazduhoplova ili požara na vazduhoplovu, aerodromu ili letištu i u rejonu aerodroma ili letišta.

Član 4

Poslovi spasilačko-vatrogasne zaštite organizuju se kao:

- 1) spasilačko-vatrogasna služba (u daljem tekstu: SVS) na aerodromu za pružanje usluga vazdušnog prevoza, i
- 2) vatrogasna zaštita (u daljem tekstu: VZ) na aerodromu za nekomercijalne operacije i letištu.

Član 5

Operator aerodroma za pružanje usluga vazdušnog prevoza dužan je da:

- donesi Plan za zaštitu i spašavanje, koji je usaglašen sa nacionalnim akcionim planovima za zaštitu i spašavanje u vanrednim situacijama i opštinskim planovima za zaštitu i spašavanje, i
- organizuje SVS na način koji omogućava spašavanje života ljudi, spasavanje materijalnih dobara i sprovođenje mjera za zaštitu od požara u skladu sa Planom za zaštitu i spašavanje.

Operator aerodroma iz stava 1 ovog člana je dužan da obezbijedi: odgovarajući sastav i opremljenost SVS; smještaj vatrogasne opreme; mjesta za snabdijevanje vodom za gašenje požara; sistem veza za obavještanje i uzbunjivanje između SVS i drugih službi na aerodromu za pružanje usluga vazdušnog prevoza i izvan njega, posebno sistem veza sa pružaocem usluga kontrole letenja, službom hitne pomoći na aerodromu za pružanje usluga vazdušnog prevoza,

teritorijalnim vatrogasnim jedinicama i vatrogasnim jedinicama Vojske Crne Gore; blagovremeno uzbunjivanje u slučaju požara, prinudnog slijetanja, nesreće, ozbiljne nezgode ili nezgode vazduhoplova; pravilnu lokaciju prostorija SVS (vatrogasne stanice), opreme i sredstava za zaštitu od požara; mrežu pristupnih puteva u zoni aerodroma za pružanje usluga vazdušnog prevoza; poligon za izvođenje praktičnih vježbi i druge uslove koji su neophodni za efikasne intervencije. SVS dužna je da sarađuje sa pružaocem usluga u vazdušnoj plovidbi, službom za pružanje medicinske pomoći, službom hitne pomoći i drugim službama na aerodromu za pružanje usluga vazdušnog prevoza, sa teritorijalnim vatrogasnim jedinicama i vatrogasnim jedinicama Vojske Crne Gore.

Operator aerodroma za pružanje usluga vazdušnog prevoza je dužan da u Aerodromskom priručniku propiše Operativni priručnik SVS u kojem će detaljno da definiše razradu operativno-taktičkih planova intervencija gašenja požara i spašavanja ljudi i materijalnih dobara i gašenja požara po pretpostavljenim slučajevima nesreća, ozbiljnih nezgoda, požara na i u okolini aerodroma.

Operativni priručnik je usaglašen sa Planom za vanredne situacije (*Emergency Plan*) i Planovima za zaštitu i spašavanje višeg nivoa.

Operativni priručnik sadrži detaljne informacije, uključujući i vremenske resurse (rok trajanja opreme, period važenja uvjerenja, licenci itd), o broju i sastavu vatrogasnog osoblja, vrsti i broju opreme i vozila za spašavanje i gašenje požara, vrsti i količini sredstava za gašenje i podatke o odgovornim licima u cilju planiranja održavanja, kontrole ispravnosti i operativne upotrebe propisanih ljudskih i materijalnih resursa.

Član 6

Operator aerodroma za nekomercijalne operacije ili letilišta dužan je da organizuje VZ na način koji omogućava spašavanje života ljudi, spasavanje materijalnih dobara i sprovođenje mjera za zaštitu od požara po Planu za zaštitu i spašavanje.

Operator aerodroma za nekomercijalne operacije ili letilišta je dužan da pripremi Plan za vanredne situacije nužde (*Emergency Plan*) koji je sastavni dio aerodromskog priručnika i koji je usaglašen sa lokalnim Planom za zaštitu i spašavanje.

Operator aerodroma za nekomercijalne operacije ili letilišta je dužan da obezbijedi: odgovarajući sastav i opremljenost VZ; smještaj vatrogasne opreme; mjesta za snabdijevanje vodom za gašenje požara; sistem veza za obavještanje i uzbunjivanje između VZ i drugih službi na aerodromu i izvan njega koje su uključene u Plan za zaštitu i spašavanje.

VZ je dužna da sarađuje sa pružaocem usluga u vazdušnoj plovidbi, službom za pružanje medicinske pomoći, sa teritorijalnim vatrogasnim jedinicama i vatrogasnim jedinicama Vojske Crne Gore.

Ako je vatrogasna kategorija aerodroma za nekomercijalne operacije veća od 5. vatrogasne kategorije operator aerodroma je dužan da obezbijedi vatrogasnu zaštitu u skladu sa zahtjevima za vatrogasnu zaštitu aerodroma za pružanje usluga vazdušnog prevoza.

Član 7

Aerodromi se razvrstavaju u vatrogasne kategorije od 1 do 10, zavisno od ukupne dužine i maksimalne širine trupa najvećeg vazduhoplova koji obavljaju saobraćaj na tom aerodromu, u skladu sa sljedećom tabelom:

Vatrogasna Kategorija aerodroma	Ukupna dužina vazduhoplova	Maksimalna širina trupa vazduhoplova
1	0 m do 9 m (ne uključujući 9)	2 m
2	9 m do 12 m (ne uključujući 12)	2 m
3	12 m do 18 m (ne uključujući 18)	3 m
4	18 m do 24 m (ne uključujući 24)	4 m
5	24 m do 28 m (ne uključujući 28)	4 m
6	28 m do 39 m (ne uključujući 39)	5 m
7	39 m do 49 m (ne uključujući 49)	5 m
8	49 m do 61 m (ne uključujući 61)	7 m
9	61 m do 76 m (ne uključujući 76)	7 m
10	76 m do 90 m (ne uključujući 90)	8 m

Ako prema ukupnoj dužini vazduhoplova aerodrom spada u jednu vatrogasnu kategoriju, a prema maksimalnoj širini trupa vazduhoplova u drugu vatrogasnu kategoriju, aerodrom se razvrstava u vatrogasnu kategoriju prema maksimalnoj širini trupa vazduhoplova.

Ako se na aerodromu, koji je razvrstan u vatrogasnu kategoriju u skladu sa tabelom iz stava 1 ovog člana, u toku tri najopterećenija mjeseca u godini obavi manje od 700 polijetanja i slijetanja vazduhoplova sa dimenzijama koje odgovaraju njegovoj vatrogasnoj kategoriji, aerodrom se može razvrstati u prvu nižu vatrogasnu kategoriju.

U periodu kada je smanjen obim saobraćaja na aerodromu vatrogasna kategorija aerodroma može da se promijeni, ali stepen SVS ili VZ ne smije biti niži od stepena vatrogasne kategorije potrebnog za najveći vazduhoplov koji je planiran da u tom periodu koristi aerodrom, bez obzira na broj njegovih polijetanja i slijetanja.

Član 8

Helidromi se razvrstavaju u vatrogasne kategorije prema ukupnoj dužini helikoptera, koja uključuje i dužinu rotora helikoptera, na sledeći način:

- 1) vatrogasna kategorija H1 - helidromi koje koriste helikopteri čija je dužina kraća od 15 m;
- 2) vatrogasna kategorija H2 - helidromi koje koriste helikopteri čija je dužina između 15 m i 24 m;
- 3) vatrogasna kategorija H3 - helidromi koje koriste helikopteri duži od 24 m, a kraći od 35 m.

U periodu kad se na helidromu predviđaju polijetanja i slijetanja helikoptera čija je dužina kraća od helikoptera prema kojima je određena vatrogasna kategorija helidroma, vatrogasna kategorija helidroma određuje se prema dužini najvećeg helikoptera za koji je planirano da u tom periodu koristi helidrom.

Član 9

Vatrogasnu kategoriju aerodroma ili helidroma, na zahtjev njihovih operatora, prije početka upotrebe aerodroma ili helidroma, određuje Agencija za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore (u daljem tekstu: Agencija).

Operator aerodroma ili helidroma može da podnese Agenciji zahtjev za promjenu vatrogasne kategorije.

Vatrogasnu kategoriju aerodroma i helidroma provjerava Agencija po službenoj dužnosti, na osnovu broja polijetanja i slijetanja na aerodrom odnosno helidrom u toku jedne kalendarske godine i zavisno od provjere može promijeniti vatrogasnu kategoriju. Podatke o tipu vazduhoplova i o broju polijetanja i slijetanja operator aerodroma ili helidroma dostavlja Agenciji na kraju svake kalendarske godine. Letilišta se ne razvrstavaju u vatrogasne kategorije.

II VATROGASNA VOZILA, OPREMA, SREDSTVA ZA GAŠENJE POŽARA I OPREMA ZA SPAŠAVANJE PUTNIKA I POSADE IZ VAZDUHOPLOVA, DRUGIH LICA I MATERIJALNIH DOBARA

Član 10

Zavisno od vatrogasne kategorije, na aerodromima i helidromima se obezbjeđuju: vatrogasno osoblje, vatrogasna vozila, vatrogasna oprema, sredstva za gašenje požara i oprema za spašavanje putnika i posade iz vazduhoplova i za spašavanje drugih lica i materijalnih dobara. Vatrogasna vozila, vatrogasna oprema, sredstva za gašenje požara i oprema za spašavanje moraju biti u ispravnom stanju i mogu da se koriste samo u svrhe za koje su namijenjeni.

Član 11

Vatrogasna vozila mogu biti glavna vatrogasna vozila i jurišna vatrogasna vozila. Vatrogasna vozila i vatrogasna nadgradnja na njima, tehnički se pregledaju u ovlaštenoj organizaciji, najmanje jednom godišnje.

Član 12

Broj glavnih vatrogasnih vozila na aerodromu određuje se tako da omogući efikasno rukovođenje i komandovanje akcijom gašenja požara i akcijom spašavanja putnika i posade iz vazduhoplova i drugih lica i materijalnih dobara, taktički nastup i korišćenje sredstava za gašenje požara određenih prema vatrogasnoj kategoriji aerodroma.

Broj glavnih vatrogasnih vozila određuje se u skladu sa sljedećom Tabelom:

Vatrogasna kategorija aerodroma	Broj glavnih vatrogasnih vozila
1	0
2	0
3	1
4	1
5	1
6	2
7	2
8	3
9	3
10	3

Član 13

Glavno vatrogasno vozilo treba da:

- 1) ima pogon na svim točkovima i da razvije brzinu kretanja od najmanje 100 km/h;
- 2) za 40 sekundi postigne brzinu kretanja od 80 km/h, pod punim opterećenjem;

- 3) je snabdjeveno količinom koncentrata pjene dovoljnom za dva kompletna punjenja rezervoara za vodu;
- 4) ima monitor koji obezbjeđuje stepen izbacivanja pjene sa mogućnošću redukcije stepena izbacivanja sredstava za gašenje požara zavisno od vatrogasne kategoriji aerodroma i raspon mlaza koji odgovara najdužem vazduhoplovu koji slijeće na aerodrom;
- 5) ima ugrađena vitla za brzo gašenje požara koja imaju uređaj za regulaciju pritiska, samozaštitu vozila vodom i instalaciju za postavljanje potisnih crijeva za gašenje požara;
- 6) je lako pokretljivo, ima mali radijus okretanja i kreće se izvan puteva;
- 7) ima ugrađen sistem za održavanje vazduha u instalaciji (brza sklopka);
- 8) nosi minimalnu količinu dopunskih sredstava za gašenje prema kategoriji aerodroma.

Član 14

Komandno vatrogasno vozilo je jedno od glavnih vatrogasnih vozila koje ima opremu i dokumentaciju u skladu sa sljedećom Tabelom:

Oprema i dokumentacija komandnog vatrogasnog vozila

Oprema i dokumentacija jurišnog vatrogasnog vozila	Komada
Megafon	1
Kodirane karte R 1:5.000 i topografske kodirane karte R 1:25.000	po 1
Prenosna baterijska lampa	1
Čunj za obelježavanje mjesta nesreće	4
Traka za obelježavanje mjesta nesreće	1
Priručnik za rad sa opasnim materijama	1
Operativni priručnik SVZ	1
Opis vazduhoplova sa tehničkim crtežima (za svaki tip vazduhoplova koji slijeće na aerodrom)	

Član 15

Na aerodromima i helidromima obezbjeđuju se glavna i dopunska sredstva za gašenje požara u skladu sa važećim standardima.

Minimalne količine glavnih i dopunskih sredstava za gašenje požara na aerodromu određuju se u skladu sa sljedećom Tabelom:

Minimalne količine sredstava za gašenje požara na aerodromu

Vatrogasna kategorija aerodroma	Glavna sredstva za gašenje požara				Dopunska sredstva za gašenje požara	
	Proteinska pjena nivoa A		Fluoroproteinska pjena nivoa B		Sredstva za suvo gašenje požara (kg)	Brzina oslobadjanja sredstava za suvo gašenje požara (l/min)
	Voda (l)	Brzina oslobadjanja rastvora pjene (l/min)	Voda (l)	Brzina oslobadjanja rastvora pjene (l/min)		
1	350	350	230	230	45	2,25
2	1000	800	670	550	90	2,25
3	1800	1300	1200	900	135	2,25
4	3600	2600	2400	1800	135	2,25

5	8100	4500	5400	3000	180	2,25
6	11800	6000	7900	4000	225	2,25
7	18200	7900	12100	5300	225	2,25
8	27300	10800	18200	7200	450	4,5
9	36400	13500	24300	9000	450	4,5
10	48200	16600	32300	11200	450	4,5

Član 16

Glavna sredstva za gašenje požara na aerodromu nalaze se na glavnim vatrogasnim vozilima i mogu biti:

- 1) pjena koja zadovoljava kriterijum nivoa A, ili
- 2) pjena koja zadovoljava kriterijum nivoa B, ili
- 3) kombinacija navedenih glavnih sredstava.

Kao dopunsko sredstvo za gašenje požara na aerodromu se koristi suvi hemijski prašak.

Dopunska sredstva su usaglašena sa odgovarajućim specifikacijom Medjunarodne Organizacije za Standard *International Organization for Standardization (ISO)*.

Dopunska sredstva za gašenje požara nalaze se na vatrogasnim vozilima.

Izuzetno od stava 5 ovog člana, na aerodromima vatrogasne kategorije 1 i 2, dopunska sredstva za gašenje požara nalaze se na lakoj prikolici ili u automobilu.

Izbor dopunskih sredstava za gašenje požara koja se koriste sa pjenom, zavisi od njihove kompatibilnosti.

Član 17

Pjenilo za dobijanje pjene za gašenje požara treba da ispunjava zahtjeve propisane za gašenje požara i da ima uverenje o kvalitetu koje izdaje ovlašćena organizacija.

Ispravnost pjenila kontroliše ovlašćena organizacija, najmanje jednom u pet godina.

Član 18

Na aerodromima vatrogasne kategorije 1 i 2 dozvoljena je zamjena propisane količine vode i pjenila sa odgovarajućom količinom dopunskih sredstava za gašenje požara.

Ako se na aerodromima vatrogasne kategorije od 3 do 10 koristi pjena koja zadovoljava nivo A, do 30% vode za pripremu pjene može da se zamijeni dopunskim sredstvom za gašenje požara koje je komplementarno sa pjenom.

Sredstva za gašenje požara se mogu mijenjati sa drugom vrstom agensa po sljedećoj proporciji:

- 1 kg sredstva za suvo gašenje požara = 1,0 l vode za pripremu pjene nivoa A;
- 1 kg sredstva za suvo gašenje požara = 0,66 l vode za pripremu pjene nivoa B.

Član 19

Aerodromi vatrogasne kategorije od 4 do 10 treba da imaju prenosnu vatrogasnu pumpu kapaciteta najmanje 1200 l/min.

Član 20

Količina koncentrata pjene u rezervoaru pjenila glavnog vatrogasnog vozila treba da bude proporcionalna količini vode u rezervoaru za vodu glavnog vatrogasnog vozila i vrsti koncentrata pjene.

Količina koncentrata pjene u rezervoaru pjenila glavnog vatrogasnog vozila treba da bude dovoljna za dva kompletna punjenja rezervoara za vodu glavnog vatrogasnog vozila.

Član 21

Sredstva za gašenje požara prazne se onom brzinom kojom se postiže njihova optimalna efikasnost.

Član 22

Na aerodromu mora da se nalazi rezerva sredstava za gašenje požara u količini od dvostruke vrijednosti količine propisane u Tabeli iz člana 15 ovog pravilnika.

Član 23

Glavno sredstvo za gašenje požara na helidromima je pjena koja zadovoljava nivo B.

Član 24

Količina vode za pripremu pjene i količina dopunskog sredstva za gašenje požara, zavise od vatrogasne kategorije helidroma i lokacije helidroma i određuju se, na osnovu podataka iz sledećih Tabela .

Minimalna količina sredstava za gašenje požara za helidrome locirane na zemlji

Kategorija	Pjena nivo B		Dopunska sredstva za gašenje požara	
	Voda (l)	Brzina oslobadjanja rastvora pjene (l/min)	Sredstva za suvo gašenje (kg)	ili Ugljen dioksid (kg)
H1	500	250	23	45
H2	1000	500	45	90
H3	1600	800	90	180

Minimalna količina sredstava za gašenje požara za helidrome locirane na objektima

Kategorija	Pjena nivo B		Dopunska sredstva za gašenje požara	
	Voda (l)	Brzina oslobadjanja rastvora pjene (l/min)	Sredstva za suvo gašenje (kg)	ili Ugljen dioksid (kg)
H1	2500	250	45	90
H2	5000	500	45	90
H3	8000	800	45	90

Član 25

Na helidromu koji je lociran na objektu ili u blizini objekta, ne treba da se nalazi propisana zaliha količine vode ako u neposrednoj blizini helidroma postoji odgovarajući sistem vode pod pritiskom koji ima potrebnu brzinu pražnjenja.

Član 26

Helidrom vatrogasne kategorije H1 koji je lociran na objektu treba da ima crijevo sa mlaznicom i međumješalicom koje može da izbacuje pjenu 250 l/min.

Na helidromu vatrogasne kategorije H1 koji je lociran na zemlji dozvoljena je zamjena predviđene količine pjena i vode za pripremu pjene odgovarajućom količinom dopunskog sredstva za gašenje požara iz člana 18 ovog pravilnika.

Član 27

Helidrom vatrogasne kategorije H2 i H3 ima dva monitorska uređaja odgovarajuće brzine pražnjenja locirana tako da pjena za gašenje požara može da se koristi na svakom dijelu helidroma i u svim vremenskim uslovima, pri čemu mogućnost da se oba monitorska uređaja oštete u slučaju nesreće helikoptera treba svesti na minimum.

Član 28

SVS na aerodromu treba da ima minimalnu opremu za spašavanje, koja se smješta na vatrogasna vozila ili na tehničko vozilo u skladu sa sljedećom tabelom:

Minimalna oprema za spašavanje

Naziv opreme za spašavanje	Vatrogasna kategorija aerodroma			
	1-2	3-5	6-7	8-10
Ručni ključ, sa promenljivim otvorom	1	1	1	1
Spasilačko-vatrogasna sjekira, velika	-	1	1	1
Spasilačko-vatrogasna sjekira, mala	1	2	4	4
Motorna prenosna testera za drvo, 61 cm	1	1	1	1
Čuskija, 95 cm	1	1	1	1
Čuskija, 165 cm	-	-	1	1
Sjekač/Dlijeto	-	1	1	1
Ručna baterijska lampa	2	3	4	8
Čekić, težine 1,8 kg	-	1	1	1
Kuka	1	1	2	3
Prenosna testera za rezanje metala, komplet	1	1	1	1
Vatrootporni prekrivač	1	1	2	3
Ljestve rastegače, odgovarajuće dužine za najveću visinu vazduhoplova na aerodromu	1	1	2	3
Čelično uže, dužine 15 m	1	1	2	3
Čelično uže, dužine 30 m	-	-	2	3
Ručne makaze za sječenje metala, dužine sječiva 17,8 cm	1	1	1	1
Velike ručne makaze za sječenje metala, dužine sječiva 25 cm	1	1	1	1
Garnitura šrafčigera	1	1	1	1
Garnitura viljuškastih i okastih ključeva, od 8 mm do 32 mm	1	1	1	1
Makaze za aluminijum	1	1	1	1
Kramp	2	2	4	4
Lopata	2	2	4	4
Podmetači za točkove, visine 15 cm	-	-	1	1
Podmetači za točkove, visine 10 cm	1	1	-	-
Hidraulične makaze za rezanje metala sa kompletom rezervnih djelova	1	1	1	2
Nož za sečenje sigurnosnih pojaseva	1	2	3	4

Rukavice za zaštitu, vatrootporne (izuzev ako ih ne poseduje svaki vatrogasac)	2	3	4	8
Aparat za disanje sa rezervnom bocom	-	Jedan komplet za svakog profesionalnog vatrogasca u smjeni koji po Operativnom priručniku SVS učestvuje u intervenciji		
Maska za disanje		Svaki profesionalni vatrogasac koji po Operativnom priručniku učestvuje u intervenciji treba da ima ličnu masku		
Kiseonički inhalator	-	1	1	1
Hidraulični ili pneumatski komplet za razvaljivanje	-	1	1	1
Pneumatska dizalica nosivosti 15 T i vazdušni jastuci 5 veličina				
Torbica kompleta prve pomoći	1	1	2	3
Cerada (od nepromočivog platna)	1	1	2	3
Ventilator za ventilaciju i hlađenje	-	1	2	3
Zaštitno odijelo za ulazak u vatru (jakna, pantalone, cipele, čizme, rukavice i vatrogasni šlem)	-	Svaki profesionalni vatrogasac koji po Operativnom priručniku učestvuje u intervenciji treba da ima lični komplet		
Nosila	1	2	2	2
Prenosni agregat za proizvodnju električne energije od 2,5 kW do 5 kW 220/380 V	-	-	1	1
Reflektor od 1.000 W, s kablovima dužine 50 m (ako se letenje odvija noću)	2	3	4	4

Član 29

Jedno od vatrogasnih vozila ili tehničkih vozila ima ugrađeno vitlo sa čeličnim užetom prečnika 15 mm i dužine 50 m, sa odgovarajućom kukom na kraju ili samo odgovarajuću vučnu kuku za vuču sajlom.

Član 30

Vatrogasno osoblje ima ličnu zaštitnu opremu.

Vatrogasno osoblje koje u skladu sa Operativnim priručnikom SVS učestvuje u intervenciji ulaska u vatru ima zaštitno odijelo za prilaz vatri, vatrogasni šlem sa štitnikom, vatrogasne čizme, rukavice i opremu za disanje u cilju efikasnog obavljanja njihovih dužnosti.

Ispravnost opreme za disanje kontroliše se jednom u šest mjeseci kod organizacije ovlaštene od proizvođača opreme.

Zaštitno odijelo i oprema za prilaz vatri vatrogascu pruža zaštitu od:

- 1) povremenog dodira sa vatrom;
- 2) toplotnog zračenja 3 w/cm² u trajanju od 2 min;
- 3) toplotnog zračenja 8 w/cm² u trajanju od 1 min;
- 4) oštrih objekata;
- 5) vode;
- 6) električnog udara.

Član 31

Na helidromima se nalazi oprema za spašavanje u skladu sa sledećom tabelom.

Minimalna oprema za spašavanje na helidromu

Naziv opreme za spašavanje	Vatrogasna kategorija helidroma	
	H1 i H2	H3
Ručni ključ, sa promenljivim otvorom	1	1
Spasilačko-vatrogasna sjekira	2	2
Motorna prenosna testera, 60 cm	1	1
Čuskija, 105 cm	2	2
Kuka	1	1
Kramp	2	2
Prenosna testera za rezanje metala, komplet	1	1
Vatrootporni prekrivač	1	1
Ljestve rastegače, odgovarajuće dužine za najveći tip helikoptera	-	1
Uže sa spašavanje, prečnika 5 cm, dužine 15 m	1	1
Čelično uže, dužine 30 m	-	-
Ručne makaze za sječenje metala	1	1
Garnitura šrafčigera	1	1
Nož za sečenje sigurnosnih pojaseva	1	1
Rukavice za zaštitu, vatrootporne	2	3
Hidraulični ili pneumatski komplet za razvaljivanje	1	1
Torbica kompleta prve pomoći	1	1
Nosila	1	2

Na helidromima, koji su locirani na objektu, oprema za spašavanje je smještena u neposrednoj blizini helidroma.

Član 32

Oprema za spašavanje na aerodromima i helidromima može da se prevozi vatrogasnim vozilom ili kontejnerskim načinom.

Član 33

Na letištu treba da bude obezbijeden jedan aparat za gašenje požara kapaciteta punjenja najmanje 50 kg suvog praha ili drugog odgovarajućeg sredstva za gašenje požara (tipa S 50 ili sličan) za svaki vazduhoplov koji je lociran na letištu.

III OSOBLJE KOJE OBAVLJA POSLOVE SPASILAČKO-VATROGASNE ZAŠTITE

Član 34

Osoblje koje obavlja poslove spasilačko-vatrogasne zaštite, (u daljem tekstu: vatrogasno osoblje) čine profesionalno angažovani vatrogasci i vozači vatrogasnih vozila koji su obučeni za gašenje požara i spašavanje putnika i posade iz vazduhoplova i drugih lica i materijalnih dobara, kao i pomoćno spasilačko osoblje (u daljem tekstu: pomoćni spasioci).

Član 35

Vatrogasno osoblje treba da bude obučeno da obavlja svoje dužnosti na propisan i efikasan način kao i da učestvuje u vježbama sa živom vatrom koje su adekvatne tipovima vazduhoplova koji saobraćaju na aerodromu.

Obuka vatrogasnog osoblja, pored osnovne stručne obuke, treba da sadrži i periodični trening uvježbanosti i međusobne koordinacije vatrogasnog osoblja.

Član 36

Na aerodromu koji je otvoren za saobraćaj nalazi se odgovarajući broj vatrogasnog osoblja, zavisno od vatrogasne kategorije aerodroma, i to:

- 1) na aerodromima prve vatrogasne kategorije – dva pomoćna spasioca;
- 2) na aerodromima druge vatrogasne kategorije - tri pomoćna spasioca;
- 3) na aerodromima treće vatrogasne kategorije - jedan profesionalni vatrogasac koji je i vozač vatrogasnog vozila i tri pomoćna spasioca;
- 4) na aerodromima četvrte vatrogasne kategorije - dva profesionalna vatrogasca koji su i vozači vatrogasnih vozila i i tri pomoćna spasioca;
- 5) na aerodromima pete vatrogasne kategorije - pet profesionalnih vatrogasaca, od kojih je jedan komandir smjene, dvojica su vozači vatrogasnih vozila, a dvojica su vatrogasci i četiri pomoćna spasioca;
- 6) na aerodromima šeste vatrogasne kategorije - sedam profesionalnih vatrogasaca, od kojih je jedan komandir smjene, trojica su vozači vatrogasnih vozila, a trojica su vatrogasci i četiri pomoćna spasioca;
- 7) na aerodromima sedme vatrogasne kategorije - devet profesionalnih vatrogasaca, od kojih je jedan komandir smjene, trojica su vozači vatrogasnih vozila, a petorica su vatrogasci i osam pomoćnih spasioca;
- 8) na aerodromima osme vatrogasne kategorije - dvanaest profesionalnih vatrogasaca, od kojih je jedan komandir smjene, četvorica su vozači vatrogasnih vozila a sedmorica su vatrogasci i osam pomoćnih spasioca;
- 9) na aerodromima devete vatrogasne kategorije - četrnaest profesionalnih vatrogasaca, od kojih je jedan komandir smjene, četvorica su vozači vatrogasnih vozila, a devetorica su vatrogasci i dvanaest pomoćnih spasioca;
- 10) na aerodromima desete vatrogasne kategorije - šesnaest profesionalnih vatrogasaca, od kojih je jedan komandir smjene, četvorica su vozači vatrogasnih vozila a jedanaestorica su vatrogasci i četrnaest pomoćnih spasioca.

Član 37

SVS na aerodromima vatrogasne kategorije od 5 do 10 treba da ima rukovodioca, komandira vatrogasne jedinice i dežurnog telefonistu.

Član 38

Vatrogasno osoblje mora da ispunjava uslove propisane zakonom kojim su uređeni zaštita i spašavanje i propisom kojim je uređeno stručno osposobljavanje aerodromskog osoblja koje obavlja poslove od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja.

Rukovodilac SVS ima najmanje VII stepen stručne spreme tehničke struke, položen stručni ispit za vršenje poslova rukovodjenja službom i pet godina radnog iskustva na poslovima zaštite i spašavanja.

Komandir vatrogasne jedinice ima najmanje IV stepen stručne spreme i deset godina radnog iskustva na poslovima zaštite i spašavanja.

Profesionalni vatrogasci u SVS imaju najmanje IV stepen stručne spreme.

Sva lica zaposlena u SVS treba da imaju uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti koje izdaje ovlašćena zdravstvena ustanova u skladu sa propisom, položen stručni ispit, potvrdu o ispunjenosti norme fizičke spremnosti kao i potvrdu o obučenosti koju izdaje ovlašćena organizacija za stručno osposobljavanje.

Vatrogasno osoblje ispunjava normu fizičke spremnosti ako nakon pretrčanih 90 m sa opterećenjem od 75 kg pretrči 510 m bez opterećenja za manje od 3 min.

Uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti i potvrda o ispunjenosti norme fizičke spremnosti se obnavljaju svake godine.

Dežurni telefonista ima najmanje pet godina radnog iskustva na poslovima vatrogasne zaštite na aerodromu i nije u obavezi da ima potvrdu o ispunjenosti norme fizičke spremnosti.

Način stručnog osposobljavanja vatrogasnog osoblja i uslove u pogledu kadra i opreme koje mora da ispunjava pravno ili fizičko lice koje obavlja poslove stručnog osposobljavanja vatrogasnog osoblja uređuju se posebnim propisom.

Sadržaj programa stručnog osposobljavanja iz stava 7 ovog člana utvrđuje Agencija i objavljuje na svojoj inernet stranici.

Programe stručnog osposobljavanja vatrogasnog osoblja odobrava Agencija kroz priručnik obuke operatora aerodroma.

Član 39

Pomoćni spasioc je lice koje je posebno obučeno da pruža pomoć profesionalnim vatrogascima u gašenju požara i spašavanju putnika i posade iz vazduhoplova i drugih lica i materijalnih dobara i koje u vrijeme otvorenosti aerodroma obavlja druge poslove na aerodromu.

Lica iz stava 1 ovog člana imaju položen ispit za obavljanje poslova zaštite od požara na vazduhoplovu i požara na aerodromu i imaju odgovarajuću potvrdu o završenoj obuci.

Član 40

Ako je aerodrom, radi sigurnosti vazdušnog saobraćaja, otvoren i van vremena otvorenosti aerodroma, treba da ima minimalnu opremu i sredstva za gašenje požara propisana za vatrogasnu kategoriju 6.

Član 41

Obavljanje poslova spasilačko-vatrogasne zaštite operator aerodroma i helidroma mogu, na osnovu ugovora, da ustupe drugim pravnim ili fizičkim licima (profesionalne vatrogasne jedinice grada i sl.).

Pravna ili fizička lica iz stava 1 ovog člana treba da ispunjavaju uslove propisane ovim pravilnikom i pravilnikom kojim se uređuje stručna osposobljenost vatrogasnog osoblja.

Član 42

Operator helidroma ili letilišta treba da angažuju najmanje jednog pomoćnog spasioca, koji prisustvuje polijetanju i slijetanju vazduhoplova.

Operator helidroma ili letilišta dužan je da obezbijedi da su sredstva i oprema za gašenje požara i za spašavanje, koja se nalaze na helidromu odnosno letilištu, u ispravnom stanju.

Član 43

Planovi periodičnog treninga uvježbanosti i koordinacije vatrogasnog osoblja obuhvataju, najmanje, sljedeće oblasti:

- 1) Upoznavanje sa aerodromom (familiarizacija);
- 2) Upoznavanje sa vazduhoplovom (familiarizacija);
- 3) Sigurnost rada osoblja vatrogasne zaštite;
- 4) Sistemi za uzbuđivanje na aerodromu i uzbuđivanje usljed požara na vazduhoplovu;
- 5) Upotreba uređaja i instalacija koje se koriste za poslove vatrogasne zaštite;
- 6) Karakteristike i upotreba sredstava (agenasa) za gašenje požara;
- 7) Evakuacija vazduhoplova;
- 8) Operacije gašenja požara;
- 9) Korišćenje opreme za spašavanje i gašenje požara;
- 10) Opasne materije;
- 11) Upoznavanje (familiarizacija) sa ulogama vatrogasnog osoblja definisanim u aerodromskom Planu za vanredne situacije;
- 12) Upoznavanje sa zaštitnom opremom i opremom za disanje.

IV PROSTORIJE, UREĐAJI I INSTALACIJE SPASILAČKO-VATROGASNE SLUŽBE

Član 44

Prostorije koje koristi SVS (u daljem tekstu: vatrogasna stanica) locirane su tako da omoguće propisano vrijeme odziva i da vatrogasna vozila imaju direktan i slobodan pristup na poletno-sletne staze, manevarske površine i platforme, uz minimalan broj skretanja.

Ako SVS ne može da postigne propisano vrijeme odziva, operator aerodroma dužan je da obezbijedi satelitsku vatrogasnu stanicu.

Vatrogasna stanica je priključena na sistem rezervnog napajanja električnom energijom.

Helidromi i letilišta ne moraju da imaju vatrogasnu stanicu.

Član 45

Vatrogasna stanica sastoji se od: garaže za vatrogasna vozila, magacina za rezervne djelove i sredstva za gašenje požara, prostorije za smještaj vatrogasnog osoblja, prostorije za održavanje fizičke kondicije vatrogasnog osoblja sa adekvatnom opremom, učionice, adekvatnih sanitarnih prostorija i osmatračkog mjesta.

Član 46

Garaža za vatrogasna vozila ima:

- 1) vrata koja su postavljena prema platformi aerodroma za pružanje usluga vazdušnog prevoza, odnosno prema manevarskim površinama, koja se otvaraju dovoljno brzo da omoguće izlazak vatrogasnim vozilima za najviše 20 sekundi;
- 2) temperaturu najmanje 7 °C. Ako tu temperatura nije moguće postići vatrogasna vozila sa rezervoarom za vodu treba da imaju ugrađene električne grijače za zagrijavanje vode;

- 3) ispravljač i priključak za punjenje akumulatora na vatrogasnim vozilima;
 - 4) sistem za odvođenje izduvnih gasova iz vatrogasnih vozila.
- Korisna površina garaže treba da omogući smještaj svih vatrogasnih i spasilačkih vozila.
Prostor ispred garaže treba da bude stalno slobodan.

Član 47

Aerodrom za pružanje usluga vazdušnog prevoza ima poligon za izvođenje treninga uvježbanosti vatrogasnog osoblja, koji se nalazi na području aerodroma.

Na poligonu se nalazi maketa aviona ili rashodovani autobus i jedan ili više bazena za paljenje goriva i uvježbavanje gašenja žive vatre.

Član 48

Aerodrom za pružanje usluga vazdušnog prevoza raspolaže sa dovoljnom količinom vode za izvođenje akcije gašenja požara na vazduhoplovu i na aerodromskim objektima (pristanišna zgrada, hangari i drugi objekti koji služe za smještaj aerodromskih službi).

Član 49

Na aerodromu za pružanje usluga vazdušnog prevoza, radi gašenja požara na vazduhoplovu koji se nalaze na njegovoj platformi i radi gašenja požara na objektu ovog aerodroma, nalazi se spoljna hidrantska mreža.

Cijevi razvodnog cjevovoda u spoljnoj hidrantskoj mreži i cijevi za svaki hidrant imaju prečnik prema proračunu, koji nije manji od 100 mm.

Pritisak vode u spoljnoj hidrantskoj mreži određuje se proračunom, zavisno od minimalnog protoka vode propisanog za određenu vatrogasnu kategoriju aerodroma i visinu objekta koji se štiti, ali ne smije biti niži od 5 bar.

Član 51

Ako spoljna hidrantska mreža ima dovoljnu količinu vode, a pritisak vode u njoj ne ispunjava uslov propisane ovim pravilnikom, na aerodromu za pružanje usluga vazdušnog prevoza ugrađuje se uređaj za povećanje pritiska vode, čija snaga odgovara potrebi da pritisak na mostu platforme iznosi najmanje 5 bar.

Član 52

Aerodrom za pružanje usluga vazdušnog prevoza ima rezervoar za vodu čiji kapacitet omogućava dva uzastopna punjenja vatrogasnih vozila čiji je broj propisan za vatrogasnu kategoriju aerodroma.

Rezervoar za vodu se postavlja tako da se prilikom punjenja vozila ne ometa saobraćaj na aerodromu.

Utakanje vode iz rezervoara za vodu u vatrogasno vozilo vrši se odgovarajućom opremom (pumpa), a ako nje nema, vatrogasna vozila treba da imaju ugrađene pumpe za utakanje vode.

Kapacitet pumpi za utakanje vode u glavno vatrogasno vozilo treba da omogući brzo punjenje, odnosno održavanje odgovarajućeg kontinuiteta za nabacivanje sredstva za gašenje požara i ne može biti manji od 3000 l/min.

Član 53

Operator aerodroma za pružanje usluga vazdušnog prevoza dužan je da obezbjedi prilazne puteve do hidranata, odnosno rezervoara za vodu.

Član 54

Radi efikasne intervencije SVS i VZ imaju sistem za komunikaciju i sistem alarma, i to:

- 1) direktnu vezu između pružaoca usluge aerodromske kontrole letenja i vatrogasne zaštite, da bi se omogućilo brzo raspoređivanje vatrogasnih vozila u slučaju nesreće, ozbiljne nezgode i nezgode vazduhoplova;
 - 2) dvosmjernu radio-vezu između pružaoca usluge aerodromske kontrole letenja i vatrogasnih vozila, tako da se koordinacija može vršiti i u toku njihovog kretanja, radio-vezu između vatrogasne stanice i vatrogasnih vozila kao i radio-vezu između vatrogasnih vozila;
 - 3) telefonsku vezu sa pružaocem usluge aerodromske kontrole letenja, službama na aerodromu za pružanje usluga vazdušnog prevoza i okolnim vatrogasnim jedinicama.
- SVS i VZ imaju električnu sirenu koja se može aktivirati iz prostorija pružaoca usluga aerodromske kontrole letenja i osmatračkog mjesta.

Član 55

Za vrijeme zemaljskog opsluživanja vazduhoplova na platformi aerodroma obezbijedjena su sredstva za gašenje požara pogodna za početnu intervenciju, osoblje koje je obučeno da rukuje sa tom opremom i da je obezbijedjena spremnost da SVZ ili VZ izvrši brzo okupljanje u slučaju požara ili značajnog prosipanja goriva.

Između svake pozicije na platformi aerodroma za pružanje usluga vazdušnog prevoza nalazi se po jedan prevozni aparat za gašenje požara, kapaciteta punjenja najmanje 50 kg suvog praha ili drugog odgovarajućeg sredstva za gašenje požara.

Izuzetno, na aerodromima za pružanje usluga vazdušnog prevoza vatrogasne kategorije 1 i 2 između svake pozicije na kojoj se nalazi vazduhoplov nalazi se po jedan prenosni aparat za gašenje požara, punjenja najmanje 9 kg suvog praha ili drugog odgovarajućeg sredstva za gašenje požara.

Član 56

Operator aerodroma je dužan da obezbijedi zabranu pušenja na operativnim površinama aerodroma.

Član 57

Operator aerodroma je dužan da obezbijedi da se na operativnim površinama ne koristi otvoreni plamen ili obavljaju aktivnosti koje bi mogle izazvati požar ukoliko takva aktivnost nije odobrena od strane operatora aerodroma.

V PUNJENJE I PRAŽNENJE VAZDUHOPLOVA GORIVOM

Član 58

Vazduhoplov se može puniti gorivom ako su u Aerodromskom priručniku propisane mjere u skladu sa sljedećim sigurnosnim načelima:

1. vazduhoplov se puni gorivom samo na otvorenom prostoru;
2. motori vazduhoplova za vrijeme punjenja gorivom su ugašeni;
3. vazduhoplov i cisterna sa gorivom povezani su kablom za izjednačavanje elektrostatičkog potencijala;
4. cisterna za gorivo je postavljena tako da:
 - ne sprječava pristup spasilačko-vatrogasnih vozila do vazduhoplova;
 - je omogućen slobodan prostor za brzi odlazak od vazduhoplova u slučaju nužde;

- ne ometa evakuaciju iz vazduhoplova u slučaju požara;
- se motori cisterne ne nalaze ispod krila vazduhoplova;
- 5. vozila za opsluživanje vazduhoplova (osim cisterne za gorivo) ne smiju se parkirati ili kretati ispod krila vazduhoplova ili u neposrednoj blizini otvora za punjenje helikoptera, za vrijeme punjenja vazduhoplova gorivom;
- 6. ako APU (Auxiliary Power Unit) vazduhoplova, ima izduvnik u zoni punjenja gorivom, dozvoljeno ga je pokrenuti samo prije otvaranja poklopca rezervoara goriva, ili prije priključivanja crijeva za punjenje goriva;
- 7. ako se APU (Auxiliary Power Unit) vazduhoplova zaustavio prilikom operacije punjenja goriva, ne smije se ponovno pokretati dok punjenje goriva nije završeno, ili dok postoji opasnost od zapaljenja zbog isparavanja goriva;
- 8. vazduhoplov se ne smije puniti gorivom u blizini radarske opreme, u fazi njenog testiranja ili prilikom njene upotrebe na zemlji;
- 9. akumulator, odnosno električne baterije u vazduhoplovu, ne smiju se ugradjivati u vazduhoplov, odnosno premještati prilikom punjenja gorivom;
- 10. punjači akumulatora, odnosno električnih baterija ne smiju se upotrebljavati, priključivati ili isključivati prilikom punjenja gorivom;
- 11. prilikom punjenja goriva, ne smije se vršiti priključivanje zemaljskih strujnih generatora (GPU);
- 12. alat koji može da prizvede iskru ne smije se koristiti prilikom punjenja vazduhoplova gorivom;
- 13. sijalice za fotografske bljeskalice ili električnu opremu za bljeskalice, ne smiju se koristiti u blizini punjenja vazduhoplova gorivom;
- 14. osoblje koje je uključeno u operaciju punjenja gorivom, ne smije nositi šibice, upaljače i druge slične predmete;
- 15. ako se u neposrednoj blizini aerodroma ili helidroma dešava atmosfersko pražnjenje, punjenje vazduhoplova gorivom se prikada;
- 16. ako je dio stajnog trapa vazduhoplova prekomjerno zagrijan, obaviještava se SVS ili VZ i prekida se punjenje goriva sve dok se dio stajnog trapa ne ohladi;
- 17. ako se prosula veća količina goriva, odmah se poziva spasilačko-vatrogasna služba i prekida punjenje gorivom.

Izuzetno od stava 1 tačke 2 ovog člana vazduhoplov se može puniti gorivom ako je to propisano Letačkim priručnikom (*Aircraft Flight Manual AFM*), Priručnikom za opsluživanje vazduhoplova operatora vazduhoplova (*Ground Operations Manual GOM*) i ako je propisana odgovarajuća procedura u Aerodromskom priručniku.

Član 59

Vazduhoplov se može puniti gorivom kada se putnici nalaze u vazduhoplovu, ili prilikom ukrcavanja ili iskrcavanja putnika, ako su u Aerodromskom priručniku propisane mjere u skladu sa sljedećim sigurnosnim načelima:

- 1) operator vazduhoplova i ovlašćeni pružalac zemaljskih usluga imaju definisane i od Agencije odobrene operativne procedure za navedenu operaciju.
- 2) odobrenim operativnim procedurama su propisane sljedeće sigurnosne mjere:
 1. putnici su obaviješteni da se vazduhoplov puni gorivom i da je zabranjeno pušenje, korišćenje šibica, upaljača i ostalih sredstava koja mogu proizvesti varnicu;
 2. svjetlosna upozorenja »zabranjeno pušenje« i oznake izlaza su uključene;
 3. putničke stepenice su postavljene ispred glavnih izlaza iz vazduhoplova;
 4. ako putnici izlaze samo kroz jedan izlaz, prostor ispred ostalih glavnih izlaza je slobodan kako

- bi se omogućila upotreba tobogana;
5. odgovarajući broj kabinskog osoblja ili osoblja školovanog za evakuaciju u slučaju nužde za određeni tip vazduhoplov je cijelo vrijeme u vazduhoplovu;
 6. prilazi vratima su slobodni, i sva vrata u putničkoj kabini između odjeljaka su otvorena;
 7. ako se prilikom punjenja goriva u vazduhoplovu osjeti prisustvo isparenja od goriva, odmah se prekida punjenje goriva i čišćenje vazduhoplova električnom opremom;
 8. aktivnosti opsluživanja vazduhoplova i sve aktivnosti u neposrednoj blizini vazduhoplova, su organizovane tako da ne ometaju izlazak iz vazduhoplov;
 9. put izlaska putnika iz vazduhoplova je udaljen od područja isparenja od goriva, i pod stalnim nadzorom odgovornog lica;
 10. treba biti omogućena odgovarajuća veza između odgovornog lica na zemlji koja nadzire punjenje goriva i člana posade u vazduhoplovu; i
 11. prilikom punjenja gorivom vatrogasna vozila sa posadom moraju biti prisutna.

Član 60

Vazduhoplov na letilištima i helidromima može da se puni gorivom u toku ukrcavanja i iskrcavanja putnika ili dok se u njemu nalaze putnici i ako nije obezbijeđeno vatrogasno vozilo po članu 59 ovog pravilnika.

Član 61

- (1) Pražnjenje goriva iz vazduhoplova nije dozvoljeno kada su putnici u vazduhoplovu, iskrcavaju se iz ili se ukrcavaju u vazduhoplov.
- (2) Pražnjenje goriva iz vazduhoplova dopušteno je na parking poziciji odvojenoj od ostalih vazduhoplova i na minimalnoj udaljenosti od 50 m od putničke zgrade.
- (3) Postupak pražnjenja goriva iz vazduhoplova se sprovodi u skladu sa uputstvima proizvođača vazduhoplova i pod nadzorom ovlašćenog aviomehaničara ili vodje vazduhoplova.
- (4) Prilikom pražnjenja goriva vatrogasna vozila sa posadom predstavljena su u neposrednoj blizini vazduhoplova.

Član 62

Ako se vazduhoplov puni visokooktanskim benzinom, pored mjera iz čl. 56 i 57 ovog pravilnika, auto-cisterna i druga vozila koja opslužuju vazduhoplov moraju da imaju hvatač varnica na izduvnoj cijevi.

Član 63

Vazduhoplov na aerodromu se ne može puniti gorivom:

- za vrijeme popravke vazduhoplova,
- dok postoji opasnost od prilaska vazduhoplova i ulaska vazduhoplova u susjednu parking poziciju,
- za vrijeme grmljavine nad aerodromu i
- ako nije prisutno vatrogasno vozilo sa posadom ili vatrogasac sa aparatom za gašenje požara ako je aerodrom vatrogasne kategorije 1 i 2.

Član 64

Za vrijeme punjenja vazduhoplova gorivom u zonama opasnosti, zabranjeno je:

- 1) držanje otvorenog plamena;
- 2) vršenje rada sa otvorenim plamenom (zavarivanje itd.) i užarenim predmetima;
- 3) pušenje i upotreba sredstava za paljenje (upaljači, šibice itd);

- 4) vršenje rada sa alatom koji varniči;
- 5) startovanje vozila i drugih pomoćnih električnih postrojenja dok se punjenje ne završi;
- 6) postavljanje nadzemnih električnih vodova, bez obzira na napon;
- 7) ostaviti uključen motor auto-cisterne za vrijeme utakanja, pretakanja ili istakanja zapaljivih tečnosti ako auto-cisterna na izduvnim cijevima nema hvatač varnica a vazduhoplov se puni visokooktanskim benzinom, izuzev ako se motor auto-cisterne upotrebljava za pogon pumpi ili drugih uređaja za pretakanje goriva;
- 8) pretakanje goriva iz vazduhoplova u vazduhoplov ili u auto-cisternu dok se putnici ukrcavaju ili iskrcavaju.

Član 65

Cjevovodi, cijevni spojevi, armature i oprema za punjenje redovno se održavaju i treba da su zaštićeni od oštećenja i nekontrolisanog isticanja zapaljive tečnosti.

Član 66

Gorivo koje se prospe pri punjenju vazduhoplova uklanja se a površine na kojima se prosulo gorivo se čiste.

Sredstva za brisanje i čišćenje stavljaju se u posebne, hermetički zatvorene kante, koje ne smiju da se prevoze sa drugim otpacima.

Član 67

Lica koja pune ili pretaču gorivo imaju važeću potvrdu o obučenosti za obavljanje poslova snabdijevanja vazduhoplova gorivom i mazivom, kojom se dokazuje da su obučena za sigurno rukovanje uređajima za punjenje i pretakanje goriva, opremom i sredstvima za gašenje požara.

Lica iz stava 1 ovog člana nose antistatik odjeću i obuću.

Član 68

Auto-cisterna iz koje se vazduhoplov puni gorivom ima:

- 1) kabl za pražnjenje statičkog elektriciteta kojim se povezuje sa vazduhoplovom radi izjednačavanja statičkog potencijala;
- 2) vozački alat i dizalicu za auto-cisternu;
- 3) merdevine od materijala koji ne varniči, bez metalnih zakivaka, sa gumenim navlakama na dijelu koji se naslanja na vazduhoplov i gumenim potkovicama;
- 4) najmanje dva aparata za gašenje požara, od kojih jedan za gašenje požara na motoru auto-cisterne, a drugi za gašenje požara na tovaru auto-cisterne, kapaciteta punjenja dovoljnog da, s obzirom na količinu i osobine goriva, omoguće efikasno gašenje požara;
- 5) dvije ručne baterijske električne lampe (svjetiljke) sa trepćućim ili stalnim svijetlom narandžaste boje, koje se vidi sa udaljenosti od najmanje 150 m;
- 6) vatrootporni prekrivač i odgovarajuću količinu pamučne tkanine za brisanje goriva prosutog po vazduhoplovu.

Član 69

Oprema za zaštitu od požara koja se koristi kod pretakanja goriva svakodnevno se vizuelno pregleda.

Član 70

Pored svakog telefonskog aparata na aerodromu vidno je istaknut broj telefona SVS ili VZ.

Član 71

Na svakom izlazu iz pristanišne zgrade, koji je određen za izlaz putnika na platformu, istaknuti su uočljivi natpisi ili znaci o zabrani pušenja.

Član 72

Zavisno od položaja aerodroma i topografskih uslova, na aerodromu postoje prilazni putevi za vatrogasna vozila (naročito u pravcu poletno-sletne staze) koji su povezani sa lokalnim putevima, kako bi se postiglo propisano vrijeme odziva.

Operator aerodroma je dužan da obezbijedi stalnu prohodnost puteva u prilaznoj zoni do 1000 m od praga poletno-sletne staze .

Ako na aerodromu postoji ograda mora imati prolaze koji se lako i brzo otvaraju.

Radi efikasne intervencije, vatrogasna zaštita ima karte sa ucrtanim putevima i preprekama u zoni aerodroma od 6km x 9 km.

Član 73

Aerodromi treba da imaju ažuriranu kodiranu topografsku kartu aerodroma, koja obuhvata zonu oko aerodroma u poluprečniku od 8 km od referentne tačke aerodroma i u razmjeri 1:25.000, kao i kodiranu kartu zone aerodroma u razmjeri 1:5.000.

Na kodiranoj karti razmjere 1:5.000 treba da su naznačiti objekti, instalacije, prilazni putevi, prepreke i drugi podaci značajni za rad vatrogasne zaštite, sa pisanim uputstvom o načinu korišćenja karte.

Kodirana topografska karta aerodroma i kodirana kartu zone aerodroma, sa uputstvom o načinu njihovog korišćenja, treba da se nalaze u prostoriji vatrogasne zaštite, kontroli letenja, ambulanti za hitnu pomoć i svim vatrogasnim i sanitetskim vozilima. i da se ažuriraju svake godine.

Kodirana topografska karta aerodroma i uputstvo o načinu njenog korišćenja dostavljaju se okolnim vatrogasnim jedinicama.

Kodirana topografska karta aerodroma, kodirana karta zone aerodroma i uputstva o načinu njihovog korišćenja ažuriraju se jednom godišnje.

VI PLAN ZA VANREDNE SITUACIJE (EMERGENCY PLAN)

Član 74

Svaki aerodrom treba da ima plan za vanredne situacije koji je usaglašen i srazmjeran vrsti i obimu vazdušnog saobraćaja i ostalim aktivnostima na aerodromu.

Plan za vanredne situacije je sastavni dio Aerodromskog priručnika kao i Plana za zaštitu i spašavanje.

Planom za vanredne situacije se propisuje koordinacija akcija koje se preduzimaju u slučaju rješavanja vanrednih situacija na aerodromu ili u njegovoj blizini.

Plan za vanredne situacije i njegove izmjene odobrava Agencija.

Član 75

Plan za vanredne situacije propisuje koordinaciju odziva i učestvovanje svih službi i agencija koje mogu biti od koristi prilikom rješavanja vanrednih situacija.

Član 76

Plan za vanredne situacije treba da vodi računa o principima ljudskog faktora da bi obezbjedio optimalan odziv i sadejstvo između svih službi i agencija koje učestvuju u operaciji rješavanja vanrednih situacija.

Član 77

Plan za vanredne situacije sadrži procedure za periodičnu provjeru adekvatnosti plana i analizu rezultata provjera u cilju poboljšanja njegove efikasnosti.

Provjera se vrši kroz uvježbavanje kompletnog Plana za vanredne situacije jednom u dvije godine ili kroz uvježbavanje pojedinih djelova Plana u cilju provjere realizacije korektivnih akcija planiranih u cilju otklanjanja nedostataka konstatovanih prilikom stvarne nesreće ili vježbi kompletnog Plana.

Član 78

U slučaju da se aerodrom nalazi u blizini većih vodenih površina i/ili močvara ili nepristupačnog terena i kada se znatan dio prilaznih i odlaznih procedura vrši nad takvim terenom Plan za vanredne situacije treba da sadrži angažovanje specijalističkih spasilačkih službi i opreme koja odgovara takvom terenu.

Član 79

Vatrogasna zaštita na aerodromu ima razrađene operativno-taktičke planove pretpostavljenih intervencija gašenja požara i spašavanja u teškim uslovima, sadejstva sa drugim vatrogasnim jedinicama, službom hitne pomoći, tehničkim službama, kao i način rukovođenja u skladu sa aerodromskim Planom za vanredne situacije.

Član 80

U prostorijama vatrogasne zaštite na aerodromu treba da se nalaze opisi vazduhoplova sa tehničkim crtežima u kojima su naznačeni podaci koji su važni za gašenje požara i spašavanje.

VII. INICIJALNI POSTUPCI KOD PRINUDNOG SLIJETANJA, NESREĆE, OZBILJNE NEZGODE ILI NEZGODE NA AERODROMU

Član 81

Pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi dužan je da odmah obavijesti SVS ili VZ o prinudnom slijetanju, nesreći, ozbiljnoj nezgodi ili nezgodi vazduhoplova.

U slučaju prinudnog slijetanja vazduhoplova obavještenje treba da sadrži:

- uzrok prinudnog slijetanja;
- tip vazduhoplova;
- vrijeme slijetanja vazduhoplova;
- pravac slijetanja vazduhoplova;
- broj putnika i posade vazduhoplova;
- količinu goriva i maziva u vazduhoplovu.

Ako se u vazduhoplovu nalazi opasna materija, u slučaju prinudnog slijetanja, nesrećaa, ozbiljne nezgode ili nezgode vazduhoplova, pored podataka koji važe samo za slučaj prinudnog slijetanja obavještenje treba da sadrži i:

- tačan naziv opasne materije;
- UN broj opasne materije ili ID broj;
- klasu i potklasu opasnosti, a za klasu 1 (eksplozivi) grupu kompatibilnosti;
- dodatnu opasnost;
- količinu opasne materije;
- mjesto u vazduhoplovu na kome se opasna materija nalazi.

U slučaju nesreće, opasne nezgode ili nezgode vazduhoplova u kome se ne nalazi opasna materija obavještenje treba da sadrži:

- tip vazduhoplova;
- broj putnika i članova posade vazduhoplova;
- mjesto nesreće, ozbilje nezgode ili nezgode vazduhoplova prema kodiranoj karti;
- informaciju da li se vazduhoplovom prevozila opasna materija na prethodnom letu.

Član 82

Kad SVS ili VZ primi obavještenje o prinudnom slijetanju, nesreći, ozbiljnoj nezgodi ili nezgodi vazduhoplova, vatrogasno osoblje u smjeni dužno je da, bez odlaganja, izađe na mjesto prinudnog slijetanja, nesreće, ozbiljne nezgode ili nezgode vazduhoplova sa opremom za spašavanje iz član 28 ovog pravilnika i sredstvima za gašenje požara lociranim na vatrogasnim vozilima.

SVS ili VZ dužna je da u roku od 20 sekundi od davanja znaka za uzbunu izađe iz garaže sa propisanom opremom za spašavanje i sredstvima za gašenje požara lociranim na vatrogasnim vozilima.

SVS ili VZ dužna je da u roku od najduže 3 minuta od znaka za uzbunu, stigne na bilo koji dio poletno-sletne staze ili manevarske površine aerodroma, a vatrogasno vozilo koje je prvo stiglo dužno je da postigne 50% brzine izbacivanja pjene u skladu sa Tabelom iz člana 15 ovog pravilnika za vatrogasnu kategoriju aerodroma.

Vatrogasna vozila, koja nisu glavna vatrogasna vozila, koja isporučuju vodu potrebnu za ispunjenje propisane količine vode dolaze na lice mjesta za manje od 4 minuta od znaka za uzbunu.

Provjera postupaka i vremena odziva spasilačko-vatrogasne službe vrši se najmanje jednom mjesečno, a vježba kompletne spasilačko-vatrogasne službe, prema Planu za zaštitu i spašavanje ili prema Planu za vanredne situacije, najmanje jednom u dvije godine.

Član 83

Dežurni telefonista koji primi obavještenje o nesreći, ozbiljnoj nezgodi, nezgodi ili prinudnom slijetanju vazduhoplova, dužan je da:

- odmah, sirenom u vatrogasnoj stanici ili na drugi prigodan način, da znak za uzbunu;
- odmah obavijesti službu hitne pomoći na aerodromu za pružanje usluga vazdušnog prevoza i nadležnu službu traganja i spašavanja;
- po nalogu rukovodioca akcije gašenja požara i spašavanja, odmah obavijesti najbliže medicinske službe i obližnje vatrogasne jedinice;
- bez odlaganja preduzme mjere propisane opštim aktom o organizaciji, radu i postupanju spasilačko-vatrogasne službe.

Član 84

Dežurni telefonista vodi dnevnik o primljenim obavještenjima iz člana 70 ovog pravilnika u koji upisuje dan i vrijeme prijema obavještenja, zonu u kodiranoj karti rejona aerodroma i ime lica od kojeg je primio obavještenje.

Član 85

U slučaju požara i drugih nezgoda na aerodromu, helidromu i letištu svi zaposleni dužni su da na poziv rukovodioca akcije gašenja požara i spašavanja učestvuju u gašenju požara i spašavanju lica i materijalnih dobara.

Član 86

U slučaju nezgode sa opasnim materijama operator aerodroma je dužan da ima pripremljen plan za uklanjanje opasnih materija i dekontaminaciju mjesta nezgode u slučaju da operator vazduhoplova isto nije u mogućnosti da obezbijedi.

VIII. ZAVRŠNE ODREDBE

Član 87

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o vatrogasno spasilačkom obezbjeđenju i vatrogasno spasilačkoj službi na aerodromu i letištu („Službeni list RCG”, broj 22/05).

Član 88

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 01/2-1126/3-12

Podgorica, 07. septembra 2012. godine

Agencija za civilno vazduhoplovstvo

Direktor,

Dragan Đurović, s.r.